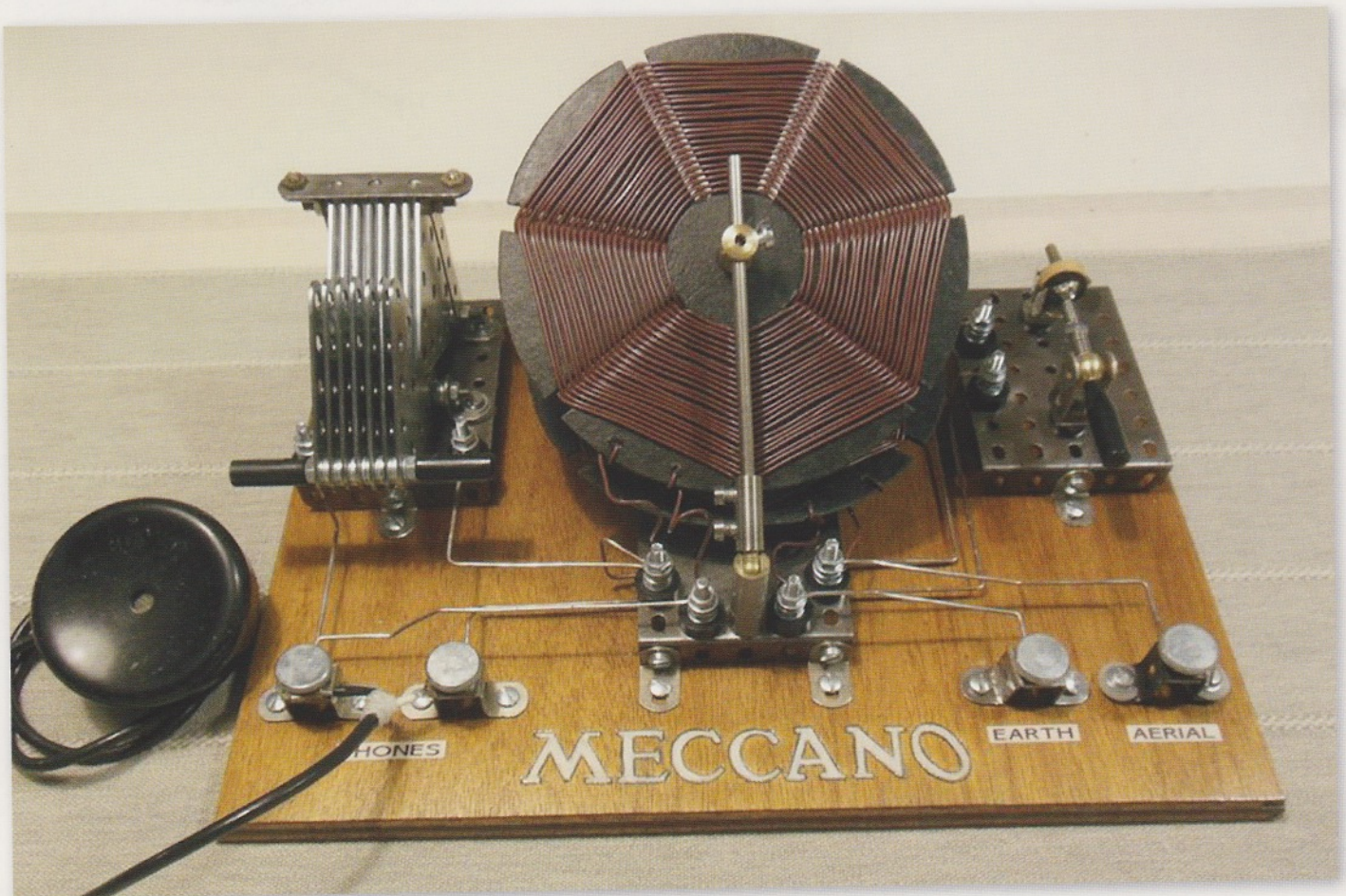




# Radio Historisch Tijdschrift

39<sup>e</sup> jaargang - nummer 1 - Maart 2016

156





# Radio --- --- Historisch Tijdschrift

39<sup>e</sup> jaargang - nummer 2 - Juni 2016

**157**



# PHILIPS EN ERRES IN HET VOORMALIGE NEDERLANDS-INDIË, DEEL 1

John Koster

Over de radio's die Philips, Erres en andere fabrikanten voor de markt in het voormalige Nederlands-Indië in de periode 1925-1942 produceerden, is maar weinig bekend. Op basis van bronnenonderzoek is deze periode in kaart gebracht, waarbij veel nog niet eerder beschreven toestellen zijn gevonden. De eerste uit Nederland geïmporteerde commerciële kortegolfontvanger was de I3 van de Nederlandse Seintoestellen Fabriek. Later komen Philips (met de 2802) en Erres (met de Indische KY108), toestellen die veel betekenen voor de opheffing van het isolement van de Nederlanders in Nederlands-Indië. In dit artikel wordt de periode tot en met 1934 beschreven.

## Inleiding

De Nederlandse aanwezigheid in het eilandengebied in de Indische archipel, die nu voornamelijk wordt gevormd door Indonesië en Maleisië, dateert van het einde van de 16e eeuw, toen de VOC daar bezittingen verwierf in de vorm van een aantal nederzettingen op Java en de Molukken. Latere kolonisatie van deze gebieden zorgt ervoor dat veel Nederlanders naar Indië vertrekken om daar een bestaan op te bouwen. Vooral in de begintijd betekent dit dat men verstoken blijft van berichtgeving uit het Westen. Communicatie beperkt zich tot de post, die vaak maanden onderweg is. Pas door het leggen van de eerste telegraafverbindingen in de 19e eeuw komt hier verandering in. In 1916 vangt men voor het eerst radiosignalen op. In Sabang hoort men het Duitse station Nauen. Rond 1917 begint de bouw van het langegolf zend- en ontvangstation van Malabar, waarmee vanaf oktober 1922, na veel tussentijdse proefnemingen, directe radioverbindingen met Nederland tot stand komen.

## Luisterverbod

Net als in Nederland begint de radio-omroep in Nederlands-Indië in het begin van de twintigste eeuw met uitzendingen van amateurs. Deze amateurs richten vanaf 1921 in de grotere steden radioverenigingen op, die later met een financiële bijdrage de uitzendingen mogelijk maken. In Indië geldt officieel een luisterverbod (geformuleerd in Staatsbladen uit 1903 en 1906), dat erop neer komt dat voor de meeste zend- en ontvanginrichtingen geen toestemming komt. Het uitzenden en ontvangen van radiogolven door particulieren is officieel niet toegestaan, maar het wordt meestal door de overheid gedoogd, al voert men op dit punt een wat grillig beleid. Af en toe vindt toch vervolging plaats van overtreders van het luisterverbod, onder stevig protest in de dagbladen. Toen de regering eiste dat een dagblad haar radio-ontvanger zou ontmantelen, verscheen een krachtig protest, waarin de situatie in Indië werd vergeleken met die in de rest van de

wereld: ...dat in nagenoeg alle beschaafde landen ter wereld, in het bijzonder in Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië, de Verenigde Staten van Nd Amerika, meerdere landen van Zuid-Amerika, in Canada, Australië, Britsch-Indië, Ceylon en Zuid-Afrika, door middel van radio-installaties, hetzij door de nieuwsbladen zelf hetzij door persbureaux berichten worden opgevangen en verspreid. De onduidelijke situatie blijft nog tot eind 1926 ongewijzigd. Uiteindelijk komt op 1 januari 1927, met zicht op de eerste uitzendingen van de PHOHI (Philips Omroep Holland Indië), een officieel einde aan het luisterverbod. De in 1925 opgerichte Bataviaasche Radio Vereniging verzorgt al vanaf eind 1926 radio-uitzendingen vanuit Hotel Des Indes in Batavia en gaat daarmee door tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in dit deel van de wereld. De Bataviaasche Radio Vereniging verplaatst in 1928 de uitzendingen van Des Indes naar het Hotel der Nederlanden in Batavia. De B.R.V. en de overige radioverenigingen bundelen in 1928 hun krachten in de Bond van Nederlandsch-Indische Radio Verenigingen.



Advertentie in het Bataviaasch Nieuwsblad van 8 januari 1927.

## Ontwikkelingen na de start van de uitzendingen van de PHOHI

De eerste uitzendingen vanuit Nederland in 1928 door de een jaar eerder opgerichte PHOHI zorgen voor een grotere belangstelling van Nederlandse radiofabrikanten voor het exporteren van hun producten naar dat gebied. In Indië zelf komen bedrijfjes als Radinova, Java Radio, Goldberg Radio, de Nederlandsch-Indische Radio Apparatenfabriek (NIRAF), Radio Technisch Bureau Frank MacKenzie en Radio Technisch Bureau 'Soerabaia' in de periode 1927-1929 met toestellen voor de kortegolf op de markt. Vaak gaat het om naamloze toestellen van eigen fabricaat, soms krijgen de toestellen een naam. De NIRAF adverteert voor een kortegolfontvanger met de naam Eniro Xtra, Goldberg Radio verkoopt de G3 en het "Holinda" toestel en Radinova komt met "Nova" 2- en 3-lamps kortegolfontvangers. Er worden onderdelen en schema's verkocht, zodat ook zelfbouwers aan de slag kunnen. Veel van

deze bedrijfjes hebben een eigen radiostation, waarvan de programma's en de golflengtes in de dagbladen worden gepubliceerd.

**OPGERICHT**  
**EERSTE NEDERLANDSCH INDISCHE RADIO ONDERNEMING**  
 Fabrik van Apparaten en Onderdelen ten dienste der Radio Techniek  
 Koningsplein Noord 9. — WELTEVREDEN.  
 KORTE GOLF TOESTELLEN Type Eniro XTRA  
 KORTE GOLF SPOELLEN Type Xtra  
 Vraagt beschrijving en prijzen. 7346

*Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 26 april 1927.*

**RADIO TECHNISCH BUREAU**  
 Telefoon **SOERABAIA** 3003 Zuid  
 Wij zijn na vele proefnemingen er in geslaagd een toestel in den handel te brengen, bereikbaar voor iedere beurs.



f 200.—  
 Compleet met 2 lampen- accu- Eveready- 2 stel spoelen-Saba telefoon Antenne draad- Isolatoren en Bliksembeveiliging.

Haalt met dit toestel-Kootwijk Philips-Bandoeng Chabarawks Spore etc. etc. in Uw huis. Leest o. s. attest.

WelEdele Heeren.  
 Het is mij een genoegen, U te kunnen berichten, dat het door U gevraagde tweelampige radiotoestel schitterend voldoet. J. l. Donderdag den 16den dezer had ik Kootwijk op luidspeker, voldoende hard om het gezekerde woord en de muziek te kunnen volgen. Zaterdag den 17den had ik den Gvis. Radiodienst te Bandoeng hard en glashelder op den luidspeker, terwijl ik als toppunt van prestatie van 200m. klein toesteltje gister avond het Koninkse carnaval, van Langenberg en Kootwijk heel goed in den hoofd-telefoon had. Ieder beginner kan ik Uw tweelampige aanbevelen, omdat ik zelf nog beginner sta, daarmede veel meer bereik, dan ik me bij den aankoop ervan met mogelijkheid heb kunnen voorstellen.  
 U gaarne toestaan van dit schrijven naar goedvinden gebruik te maken. tekenen  
 Hoogachtend  
 J. H. A. BRAICKS, Kapoeststraat 9, Soerabais.

*Indische Courant, 25 februari 1928.*



**„JAVA RADIO“**  
**N. V. JAVA FOTO CENTRALE**  
 AFDEELING RADIO  
 NOORDWIJK 8 — WELTEVREDEN.  
 Komt U eens luisteren naar het demonstreeren met ons nieuwste  
**KORTE GOLF ONTVANGTOESTEL**  
 Compleet vanaf f 265.— Succes verzekerd.  
**HOOREN IS KOOPEN!** 19281

*Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 17 december 1927.*

**Ontvangstoestel Model 13**  
 14 -- 4000 M.



**HET APPARAAT**  
 voor de ontvangst der kortegolf telefoniestations Kootwijk, Malabar, Philips, Bandoeng, Sydney e.a.  
**RADIO-HOLLAND**  
 TANDJONG PRIOK en hare wederverkoopers. 16a W

*Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 21 december 1927.*

De Nederlandsche Seintoestellen Fabrik (sinds mei 1925 vertegenwoordigd door de firma AKIZ, het Amsterdamsch Kantoor voor Indische Zaken), importeert vanaf eind 1927 de NSF I3 en vanaf juni 1928 de NSF I4a. Al eerder werden ook de M3 (najaar 1926) en de W12a (januari 1927) aangeboden. AKIZ en Radio-Holland treden op als groot-handel.



*De KI5 in Van der Heem uitvoering.*

Ook Erres komt in 1927 op de markt met toestellen die speciaal geschikt zijn voor gebruik in de tropen: de KI3, KI4 en KI5. Waarschijnlijk is de KI5 het enige toestel dat de Indische markt heeft gehaald. Erres had in 1926 de heer A. den Breems naar Indië gestuurd, om daar de radiomarkt en de verkoopmogelijkheden te verkennen. In 1935 maakt Den Breems opnieuw een reis naar Indië om Erres te promoten door het houden van lezingen en het vertonen van de bedrijfsfilm uit 1934. Bij die gelegenheid vertelt hij dat de KI5 in Indië werd verkocht, maar dat het toestel, hoewel technisch goed, geen verkoopsucces ten deel valt. Besprekingen van het toestel in de plaatselijke kranten ontbreken. In advertenties wordt alleen gesproken over Erres kortegolfradio's met spoelen. In een advertentie uit 1930 biedt een particulier die naar Nederland teruggaat een Erres vijf lampen ontvan-

ger met spoelen aan. Het zou hier kunnen gaan om een K15. Zelfs Radio-Technisch Bureau Herm. Verseveld in Den Haag adverteert in Indië voor zijn HV3 toestel met een paar kleine advertenties in het najaar van 1927.

**N. V. HEYBROEK'S GROOTHANDEL**  
 AMSTERDAM, 'S-GRAVENHAGE, DEVENTER, HAARLEM.  
 WELTEVREDEN KONINGSPLEIN WEST 5.

**DRIELAMPS „SELECTRON“**  
 Ultra-kortegolf- en langegolf ontvangoestel  
 (A) f 192.-  
 (Meerprijs voor deurtjes met slot f 15.- A)  
 Levering met één jaar schriftelijke garantie.

**PHILIPS LUIDSPREKERS**

	X 1004 „Magnevox“ Super Luidspreekers (A) f 42.-	
X 1005 f 55.- X 1006 f 47.50 X 1007 f 35.-	X 1008 „Hezzanith“ Luidspreekers met speciale aansluiting en gevoelig microfoon-ansluiting Bestaat gewoonlijk uit twee delen (A) f 63.-	

**VIERLAMPS „SELECTRON“**  
 Ultra-kortegolf- en langegolf ontvangoestel  
 (A) f 228.-  
 (Meerprijs voor deurtjes met slot f 15.- A)  
 Levering met één jaar schriftelijke garantie.

Desgewenscht is bekwaam vakman beschikbaar voor opstelling en demonstratie tegen nader overeen te komen vergoeding.  
 Te Weltevreden opstelling en demonstratie gratis.

Diverse van onze Agenten leveren: **In Huurkoop**. Condities op aanvraag

UIT VOORRAAD LEVERBAAR:  
 ALLE PHILIPS FABRIKATEN

**PHILIPS PLEETSPANNINGAPPARATEN**

		<b>PHILIPS</b> Langegolf- Transformatoren Werkzaam 1-5 f 0.00 05
X 270 met veldspiraal f 42	X 271 met veldspiraal f 48	PHILIPS veldspiraalgevoelig (Sonderaansluiting) f 5.00 00

Prijscourant No. 103 is gratis verkrijgbaar bij onze Agenten.

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 16 april 1928.

De firma Heybroek's Groothandel probeert het in april 1928 met de Selectron, leverbaar als een drielamps of vierlamps toestel, geschikt voor de ultra korte en de langegolf. De Selectron kwam in Nederland in 1927 al op de markt. Philips volgt eind 1928 met de kortegolfontvanger 2802 en stuurt een expert naar Indië voor het geven van een aantal demonstraties met het nieuwe toestel. Het adverteren voor dit toestel laat Philips over aan de importeurs. Pas vanaf eind 1929 komt een door Philips zelf vormgegeven advertentiecampa- gne op gang. In deze advertenties wordt de band met het moederland centraal gesteld: het opheffen van heimwee en eenzaamheid door het luisteren naar concerten uit het Concertgebouw, toespraken van Nederlandse hoogwaardigheidsbe- kleders, sportwedstrijden, dansmuziek en amuse- ment. Als er geen muziek wordt uitgezonden, kan men een grammofoon op het toestel aansluiten. Na de introductie van de Philips 2802 worden er voorlopig geen specifiek voor de tropen gemaakte toestellen meer gemaakt. Philips verkoopt naast de 2802 in Indië wel luidsprekers (waaronder een

aan de tropen aangepaste Meesterzanger), buizen en onderdelen. Zowel Philips als Erres verkopen waarschijnlijk ook Nederlandse toestellen, maar deze worden in advertenties niet nader omschre- ven.


**RADIO-LUISTERAARS**

Volgt met het PHILIPS' kortegolf ontvangoestel de proefuitzendingen van de Phohi uit Huizen, op een golflengte van **16.88 M.** op **Woensdag, 6 Februari** tusschen **9 en 11 u. 's-avonds** (Midden - Java - tijd).



**PHILIPS**  
 HOOFDVERTEGENWOORDIGERS:  
**Radio Verkoopkantoor AKIZ-RADIO-HOLLAND**

Soerabaijasch Handelsblad, 6 februari 1929.



*Op eenzame posten...*

De moderne Westerling is geen mensch van de eenzaamheid. Deze kan soms zoo zwaar op hem drukken, dat zijn energie er onder gaat lijden. Verbant die eenzaamheid - herstelt het contact met de bewoonde wereld! Als Uw lichaam moe is van de zware dagtaak en Uw geest verkwikking en verzet behoeft - laat dan radio U avonden van weldoende ontspanning brengen.

Philips Kortegolf-Ontvanger verbindt U met de heele wereld: in de diepste diepten van de rimboe hoort U met ontroerende natuurgetrouw- heid het Mengelberg orkest. . . . .

De D. KODMANS schrijft: „Radiofictie is volledig afwezig, terwijl de toerichtopperting soepel, met het grammofoon- kast vóórde ingebouwd. Het toestel is zeer eenvoudig te bedienen.“

**PHILIPS**  
**RADIO**  
 in hechte band met 't moederland

VERKRIJGBAAR BIJ ALLE RADIO-HANDELAREN.  
 Hoofdvertegenwoordigers: Radio-Verkoopkantoor Akiz—Radio-Holland.  
 Verkoopen niet en detail.

Nederlands Indische Courant, 10 december 1929.

**De situatie vanaf 1930**

In 1930 adverteert een aantal detaillisten voor het Nederlandse Arim Ultra Kortegolf Super toestel, een eenknops, vijfamps radio, die kant en klaar en als bouwdoos kan worden besteld. Het toestel heeft een bereik van 10-200 meter. Later Arim-Paramount 'de Lux'.

**EEN OMWENTELING**  
 op het gebied van Radio-ontvangst brengt U de  
**ARIM-één knops SUPER.**  
 Geen critische instellingen „op rand van geneeteeren”  
 Geen handeffect of randgehuil.  
 Geen hinderlijk geneeteeren bij de instelling.

**WIJ DEMONSTREEREN DIT TOESTEL  
 SLECHTS ÉÉN AVOND**  
 en wel Woensdag 19 dezer 's avonds 8 uur.

Vraagt op dien avond onze leveringsvoorwaarden voor  
 complete stellen onderdeelen met bijbehorend schema.

**JAVA RADIO, Sluisbrugstraat 20. 3841**

Indische Courant 10 juli 1930.

Het is een buitengewoon GENOT naar den PHOHI-zender te luisteren op een

*Ethera*  
 T 100

5-lamps-éénknops-Baltic-kortegolf-super

van: *Radinova*

De ETHERA overtreft alles, wat U tot dusver gezien en gehoord heeft.  
 Vraagt gratis prospectus aan het:

**BUREAU voor RADIO-TECHNIEK „RADINOVA”**  
 Sumatrastraat 6, Soerabaja. Ingenieurs-Specialisten

Indische Courant, 7 oktober 1930.

In hetzelfde jaar komt Ingenieursbureau Radinova in Soerabaja eveneens met een eenknops, vijfflamps toestel, de Ethera, gebaseerd op Baltic-onderdelen.

**DE ZANGER AAN DEN WAND**

Een radiotoestel met ingebouwen luidspreker, dat op een consóle aan den wand kan hangen, dat een krachtig, glashelder geluid geeft en waarmee de stations - zonder dat ze elkaar storen - beluisterd kunnen worden. Een toestel, dat langdurig gegarandeerd wordt en billijk in prijs is. Kortom; een toestel, dat uw belangstelling zeker waard is en dat wij U gaarne op proef zullen demonstreeren. Vraagt er ons vandaag nog naar.

ERRES K. Y. 108 f 240.-

**ERRES RADIO**  
 LINDETEVES-STOKVIS AFDEELING ERRES RADIO

Indische Courant, 7 april 1933.

Erres werkt ondertussen in Nederland ook aan een eigen toestel voor de tropen. De in Nederland populaire KY107 wordt in zijn latere uitvoering als KY108, geschikt gemaakt voor de ontvangst van de kortegolf. Het is daarmee het eerste Nederlandse wisselstroomtoestel voor dit golfbereik. Begin 1932 wordt de radio door Lindeteves-Stokvis in Indië uitgebracht. De kortegolf is bij dit toestel verdeeld over drie schakelstanden, te weten omhoog: 14 tot 35 meter, omlaag: 30 tot 80 meter en midden: 70-200 meter. De buizenbezetting is E462, E428, C453 en

**BELANGRIJK RADIO NIEUWS!**

De bekende Radio-service en Tropen-praktijk onzer firma, gecombineerd met de gevestigde reputatie van het

**ERRES-FABRIKAAT**  
 brengt thans naast de zoo gewilde ERRES KY 108 een ideale combinatie in de

**TYPE ERRES-LUFORA  
 KY 108-S  
 Prijs f 300.-**

*Erres Lufora!*

Wij kondigen U de verschijning aan van het „ERRES-LUFORA” Radio-ontvangtoestel type LUFORA KY 108-T en type LUFORA KY 108-S getoetst volgens het Ultra Sonora principe en in zich vereenigend alle reeds bestaande en erkende voordeelen van de ERRES-ontvangers.

Hiermee ONZE toepassing die het toestel maakt tot het aller-beste wat op Radio-gebied te prosteeren valt. 14110

**ELECTRO DYNAMISCHE LUIDSPREKER  
 SCHITTEREND UITGEVOERDE KASTEN  
 NETSCHAKELAAR EN DIVERSE BELANGRIJKE VERBETERINGEN**

VRAAGT NOG HEDEN ONVERPLICHTE DEMONSTRATIE BIJ U AAN HUIS OF IN ONZE GEHOORZALEN VAN DIT SCHITTERENDE TOESTEL

Levering op gemakkelijke betalingscondities

**ALLEEN-VERTEGENWOORDIGERS:  
 LUIJKS-RADIO SERVICE**  
 atavia-C. Bandoeng.

**Type ERRES-LUFORA  
 KY 108 - T  
 Prijs . . . . . f 260.-**

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch Indië, 31 oktober 1933.

1823. De prijs is f 240. In 1933 verschijnt de KY209, een vijfflamps toestel dat uiterlijk sterk lijkt op een Nederlandse KY116, voor golflengtes van 10-200 meter. Dit toestel kost f 325. Philips wacht tot 1933 met nieuwe ontvangers voor Indië. Voor de lokale zenders zijn dat de 123A en de 937AM.

**„PHILIPS”  
 WISSELSTROOM ONTVANGER No. 123A**  
 met ingebouwde electro-dynamische LUIDSPREKER, allereenvoudigste bediening.

De steker in de Aansluitleiding, en U hebt muziek

Het toestel is tevens als GRAMOFOON-VERSTERKER te gebruiken.

**Prijs F 225.-**  
 VRAAGT DEMONSTRATIE DOOR

**RADIO VAN WINGEN**  
 SOERABAIA - SEMARANG - PASOEROEAN

Indische Courant, 28 juni 1933.

De 331A is een toestel voor de kortegolf, uitgerust met de buizen E462, E449, E428, C453 en 1823 en geschikt voor ontvangst van 15-195 meter. In 1933 komt Erres met de 'Luxe' versie van de KY108, met iets uitgebreide kortegolf (12-200 meter) en met een Baker elektrodynamische luidspreker. Het toestel is erg populair en wordt tot zeker tot eind 1934 verkocht. De firma Luyks in Batavia gebruikt in 1933 losse chassis van de KY108 om drie nieuwe modellen te maken, de Lufora-Erres KY108T (een tafelmodel in een aangepaste kast), de Lufora-Erres KY108G (een radio-grammofoon) en de Lufora-Erres KY108S (een salonmodel).

In Nederlands-Indië wordt vaak gesproken over de 'rimboe'. Hiermee wordt het binnenland bedoeld, waar geen elektriciteitsnet is. Speciaal voor die gebieden worden batterijtoestellen ontwikkeld. Erres maakt daarvoor bijvoorbeeld de KM108, een batterijversie van de Indische KY108.

1934 Is het jaar waarin de in 1928 opgerichte Nirom (Nederlandsch-Indische Radio Omroep Maatschappij) na een lange voorbereidingstijd in Indië met haar uitzendingen begint.

**HAALT DE WERELD IN UW HUIS**

MET PHILIPS' NIEUWSTE ONTVANG-TOESTELLEN TYPEN 331A EN 937AM

De 331A met zijn schitterende ontvangst van PHOHI en andere Europeesche stations, een topprestatie van radio-techniek! Prijs f 325.-  
De 937AM is het populaire toestel voor den ongewoon lagen prijs van f 225.-

Beide toestellen kunnen aangesloten worden op IEDERE netspanning. Even den stekker in het stopcontact en door den elektrodynamischen luidspreker weerklinkt de sonore stem van de wereld in Uwe woning, ook al zit U midden in de rimboe. Door even aan een knopje te draaien kunt U op een ander station overgaan. De afstemming van de nieuwste PHILIPS' toestellen is zoo uiterst eenvoudig.

**PHILIPS 331<sup>A</sup> EN 937<sup>AM</sup>**  
beiden met „het hart van goud“

De PHILIPS' 331A en 937AM zijn ingericht voor aansluiting van elektrische grammofoon of grammofoon-opnemer. Ook voor een tweeden luidspreker.

Indische Courant, 14 oktober 1933.

Philips introduceert in dat jaar de 172A, een goedkope kortegolfontvanger (f 120) met een bereik van 15-2000 meter, verdeeld over 5 standen en de 334A (f 275), een kortegolftoestel, uitgerust met fadingcompensatie. De 938A is eveneens een goedkoop toestel (f 97,50), bedoeld voor ont-

**Belangstelling voor nieuwe recepten?**

Ja, dat is toch wat aardig als je zoo 's middags de radio aanzet en naar het kookproefje kunt luisteren. De een keer hoor je een nieuw recept, de andere keer de samenstelling van een welklijch menu. Maar eerst recht verrassend is het als je die radio-recepten gaat toepassen. Daar beleeft je plezier van. Heerlijke, nieuwe gerechten en dan . . . de voldoening van allen. Je moet ze zien smullen in dat opricht heeft de radio menige huisvrouw een goede dienst bewezen. En wat een genot is het eerst zulke kookvoorschriften te volgen als je een prima radiotoestel hebt, met groote bromvrijheid en duidelijke weergave. Een toestel als de Erres K. Y. 209, dat met de electro-dynamische luidspreker werkelijk een ideaal-combinatie is. Daarbij is de K. Y. 209, uitgevoerd in gepolitoerd notenhout, een fraai meubelstukje in Uw woning. Een echt Nederlandsch product: zeer solide van bouw en constructie en een schitterende weergave. Geschikt voor ontvangst op groote afstand. Werkelijk, als U even gelegenheid heeft, moet U bestiel eens bij Uw plaatselijke Erres-radiohandelaar aantroffen. Hij zal U gaarne demonstreezen, evenals:

**LINDETEVES-STOKVIS**  
**ERRES-RADIO**

Het model 1034 van de K. Y. 209

Indische Courant, 17 maart 1934.

**De ERRES KY 209**  
in een nieuw model kast gebouwd.

**Een schitterend instrument.**

Ook leverbaar op gemakkelijke betalingsvoorwaarden.

**1 jaar schriftelijke garantie**

**F 350.-** Soerabaja — Batavia - C. 173

Indische Courant, 7 september 1934.

vangst op de kortegolf (15-240 meter) en de langegolf (tot 2000 meter). Erres komt met een nieuw model van de KY209 en er verschijnt ook een in Indië gemaakt salonmodel van dit toestel. Verder verschijnen de KY110 en de KY111 (beide toestellen niet te verwarren met de Nederlandse toestellen met dit typenummer). De nieuwe KY209 krijgt een moderner uiterlijk dat te vergelijken is met de Nederlandse KY126.

De KY110 is een vierlamps ontvanger met een bekrachtigde luidspreker, uitgerust met de buizen E446 (2x), E443H en 1823. De golfbereiken zijn 12-40, 30-85 en 75-200 meter. De prijs is f 250. De goedkopere KY111 is eveneens een vierlamps ontvanger met de buizen E446 (HF), E446 (detector), E443H (eindlamp) en de gelijkrichter 1823.

**EEN SENSATIONEELE AANBIEDING VAN PHILIPS!**  
 VOOR DEN DUUR VAN EEN MAAND:  
 ter popularisatie van de radio bij het in werking treden van de nieuwe Nirom-zenders!

De nieuwste Philips 938 A voor f. 97,50. Deze prijs geldt slechts voor één maand.  
 Weest er dus gauw bij, vooral wanneer U de Indische zenders voortaan op hun best wilt hooren. Dit beste van alle kleine radiotoestellen bestaat overgens alle golflengten tusschen 15 en 2000 meters.

Gevoelt een aansluiting op alle normale afzenderstanden - Fraai uiterlijk - Gemakkelijke afstemming - Grote gevoeligheid - Gevoel selecties - Aansluiting van alle luidsprekers en grammofoonarm mogelijk.

**PHILIPS 938 A**  
 f 97,50

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 31 oktober 1933.

Het toestel werkt met weerstandskoppeling. Bereik: 20-200 meter; de prijs van het toestel is f 140.

**Een gulle kinderlach geeft een prettigen dag**

Een kind dat vrolijk wil zijn, moet veel kunnen genieten. En wie zorgt naast vele leersame, ook voor zooveel prettige surtoes? Wel, de Erros natuurlijk! Het radiotoestel, dat reeds in menig huisgezin in Indië veel vreugde heeft gebracht. Het laatste type is de K.Y. 111, voor slechts f 240,- verkrijgbaar. Dit nieuwe model is in z.g. chassis-vorm gebouwd, waardoor het geheel aan stevigheid heeft gewonnen en de kans op storingen sterk is verminderd. Een prima weergave wordt verzekerd door den electrisch dynamischen luidspreker van superieure kwaliteit. Ook het uiterlijk heeft - bij vorige modellen vergeleken - aanzienlijke wijzigingen ondergaan. Het apparaat is gebouwd in een sierlijk gepolitoerd notenkastje naar ontwerp van den sterkunstenaar Otto van Tusschenbroek. Luidspreker-matje en schaalventer zijn in bakeliet uitgevoerd. Zoo is er, vooral van de technische bijzonderheden, nog veel meer te vertellen. Doch gaat U eens bij Uwen radiohandelaar kijken of vraagt anders-inlichtingen aan

**LINDETEVES-STOKVIS**

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 12 mei 1934

Het volgende artikel zal de periode beschrijven van 1935 tot en met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië in 1942.

Graag dank ik Gidi Verheijen en Roel Manette voor het kritisch doorlezen van het artikel.

**Indische luisteraars, dit is Uw toestel!**

De 172A is een apparaat, dat elken luisteraar volmaakte bevrediging schenkt, om zijn gemakkelijke bediening, om de zuiverheid van zijn weergave.

Een toestel, dat zonder meer op elk normaal wisselstroomnet kan worden aangesloten.

Een voortreffelijke, ingebouwde electro-dynamische luidspreker verzekert U een prachtige, kristalheldere ontvangst, die elke uitzending tot haar recht doet komen.

Vanzelfsprekend heeft het toestel een aansluiting voor een extra luidspreker en grammofoonopnemer.

Bij elk toestel is aanwezig een certificaat van goedkeuring der P. T. T.

**PRIJS f 120.-**

**PHILIPS 172A**

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 30 juli 1934.

Op de volgende bladzijde meer foto's betreffende dit artikel.





Je moet eens zien, vrouwtje, wat een fijn toestelletje! Het zou ook best iets voor ons zijn, temeer daar deze Erres KY. 110 maar F. 140.- kost. Het is een schimmetje als je nagaat, dat het een toestel is met wereld-

**DAT IS WEL IETS HEEL BIJZONDERS DIE ERRES K.Y. 110!**

ontvangst. Je kunt er dus behalve de inheemsche zenders ook de Phoi en andere ultra-kortegolfstations in Europa op hooren. Daarbij is de Erres KY. 110 stralingsvrij. Last kunnen wij onze burens dus niet bezorgen en er zelf geen onaangenaamheden door ondervinden. Ik lees daar ook, dat de weergave zoo schitterend is, dat je je kunt voorstellen 's avonds persoonlijk bij een concert of uitvoering aanwezig te zijn. Dit komt door de prima Philipslampen en de kwaliteit van ingebouwde luidspreker en andere onderdeelen. Willen wij meteen eens bij den radiohandelaar op de hoek gaan kijken, vrouwtje? Kom, laten we dan meteen maar gaan. Ik ben blij, dat hij zoo opviel, die Erres-advertentie van.

**LINDETEVES-STOKVIS**



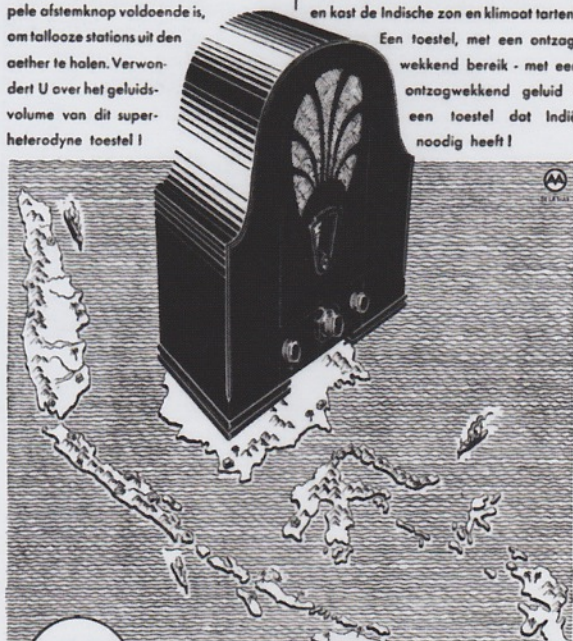
Indische Courant, 20 december 1934.

**Hier is het toestel, dat *INDIË* nodig heeft...**

**...en één knop stemt af .....**

Laat U deze nieuwe Philips 334 demonstreeren! Laat U toonen, hoe één simpele afstemknop voldoende is, om talloze stations uit den ether te halen. Verwondert U over het geluidsvolume van dit superheterodyne toestel!

Een speciaal met fadingcompensatie voorzien tropentoestel, waarvan chassis en kast de Indische zon en klimaat tarten! Een toestel, met een ontzagwekkend bereik - met een ontzagwekkend geluid - een toestel dat Indië nodig heeft!



**Fl. 275 PHILIPS 334 A**

Geïllengebereik 15-600 Meter. Fadingcompensatie. Uitschakelbaar toonfilter. Gevonden „Miniwatt“ lampen. Transformator voor 12 verschillende spanningen. **DE PHILIPS' SUPER-HETERODYNE**

Goedgekeurd in de laboratoria van de P.T.T.

Indische Courant, 20 november 1934.

**Radio-filmpje**

Wie zich hieraan spiegelt, spiegelt zich zacht.

„De bouwdozen der N.V. NIJKERK'S RADIO bevatten alle benodigde onderdelen voor het samenstellen van den meest modernsten knop-ontvanger. Tevens is bijgesloten een bouwschema op ware grootte met uitgebreide toelichting en een kaart voor het vragen van eventuele nadere inlichtingen.

De bouwdozen worden geleverd met de benodigde Philips lampen en licentie.”

Telefoon N<sup>o</sup> 36885-36993

**N.V. NIJKERK'S RADIO**  
AMSTERDAM C. WARMOESSTR. 94

Steeds de eerste met het nieuwste.

**DE EVENEMENTENCOMMISSIE  
ZOEKT  
ENTHOUSIASTE  
NIEUWE MEDEWERKERS**

## PHILIPS EN ERRES IN HET VOORMALIGE NEDERLANDS-INDIË DEEL 2 (1935-1942, SLOT)

John Koster

In de periode 1935-1939 is er op radiogebied sprake van een flink aanbod. Zowel Philips als Erres komt in Nederlands-Indië met geavanceerde toestellen op de markt.

De consumentenmarkt lijkt rijp voor duurdere toestellen en fraaie radio-grammofoon combinaties.

Het uitbreken van de oorlog in Europa zorgt echter voor problemen, als in 1940 de aanvoer van toestellen vanuit Nederland stopt. Het lukt beide merken niet om in dat jaar met nieuwe toestellen te komen. Philips weet in 1941 door productie in het buitenland uiteindelijk toch nog een aantal toestellen uit te brengen; Erres lukt het slechts één toestel, de KY640L, te laten maken in Australië.

De oorlog met Japan, die begint in maart 1942, maakt aan de verkoop van radiotoestellen een abrupt einde.

### De positie van Philips

Ook in dit deel van het koninkrijk spelen licentie- en monopoliekwesties.

Na een aanvankelijk milde houding te hebben ingenomen, treedt Philips vanaf 1934 op tegen de import van toestellen van merken die inbreuk maken op haar octrooien. Regelmatig worden processen gevoerd tegen importeurs die radio's en radiolampen uit het buitenland betrekken.

Een inwoner van Medan, die een Philco toestel importeert wordt veroordeeld tot een boete van f 50, omdat de merknaam teveel lijkt op die van Philips. Het toestel moet bovendien worden vernietigd.

Twee journalisten van het blad De Ochtendpost, die in 1937 een reeks kritische artikelen schrijven waarin de monopoliepositie van Philips aan de kaak wordt gesteld, worden veroordeeld tot een verbod op het publiceren van 'voor Philips nadeelige persartikelen', en het betalen van een schadevergoeding van f 1000 bij overtreding van dit verbod.

De Volksraad (een soort parlement) neemt in 1937 een motie aan, waarin de regering gevraagd wordt de prijs van Philips toestellen en lampen aanmerkelijk te verlagen en belemmeringen bij het invoeren van andere radiomerknamen zoveel mogelijk weg te nemen.

De Volksraad heeft alleen adviesrecht, zodat de motie weinig resultaat heeft.

### 1935

In 1935 is er in Nederlands-Indië genoeg te ontvangen: de Nirom heeft een dagelijks programma-aanbod, de verschillende radioverenigingen en radiozaken bieden programma's aan en op de kortegolf is Nederland (en de rest van de wereld) goed te beluisteren.



**PHILIPS**  
RADIO-ONTVANGER  
**172 A de Luxe**  
**F 135.-**

Phoi = Londen  
Parijs, enz.

Ook verkrijgbaar op gemakkelijke betalingsvoorwaarden.  
Vraagt gratis demonstratie.

Koopt Uw radiotoestel daar, waar U de **BESTE SERVICE** krijgt, dus bij:

**Radio VAN WINGEN**  
— SOERABAIA, SEMARANG, MALANG en Agentschappen. —

Indische Courant, 25 september 1935.

Philips richt zich dat jaar op het lagere prijssegment met een verfraaide uitvoering van de 172A, de 172A de Luxe, in houten kast (f 135) en de 951A (f 129, ontvangstbereik 13-220 meter). In de hogere prijsklasse komt men met de 335A-21. Het golflengtebereik is 13,5 tot 2000 meter, waardoor het toestel ook in Nederland te gebruiken is. Deze radio is wel een stuk duurder: f 298.



**PHILIPS** BRENGT EEN TOESTEL IN IEDERE PRIJSKLASSE

*Goed - beter - best .....*

*Goed...*

In de PHILIPS 951A, de beste ontvanger in de lage prijsklasse. Praktisch, kleinste ontwerp van de Indië zenders - eenzijdige draaivoormening - in meer prijsklasse afstembaar. Golfbereik 13-220 M. Housoverpris slechts f 12,25 per maand.

*Beter...*

De beste is de PHILIPS 334A - een apparaat dat allen hoort tot de beste. Golfbereik 15-500 M. - Inhoudsopgave - uitschakelaar voorfilter - eenzijdige draaivoormening - heel, stevig gelid van de kralen, permanente dynamische luidspreker - schijnt naar Housoverpris f 16,- per maand.

*Best...*

In het laatste, nieuwste model, de 335A-21, dat wonder der techniek, de oplossing van het korte-golf-ontvangersprobleem. Praktisch indeling - in het golfbereik 13,5 tot 2000 M. - 11 in totaal en die sportersafstemming - golfbereik 13,5 - 2000 M. waardoor het toestel ook medegedragen kan worden naar Europa. Afstembare ontvanger, ook Europa kan onder gunstige omstandigheden worden aangepast gebruikt worden. Geperfectioneerde afstemming, goed verlicht en in meer prijsklasse. Housoverpris f 24,25 per maand.

**PHILIPS' RADIO-ONTVANGTOESTELLEN**  
in iedere prijsklasse

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 19 november 1935.

De Erres vertegenwoordiger, de heer A. den Breems, maakt in 1935 opnieuw een reis naar Indië om in alle belangrijke plaatsen lezingen te houden over Erres Radio. Hij trekt veel publiek met zijn voordrachten, waarbij hij vertelt over de geschiedenis van Erres en de bedrijfsfilm uit 1934 vertoont.



**HOERA DAAR ZIJN ZE!**

De Erres K.Y. 212 toestellen zijn aangekomen. De Erres Superheterodyne met in Europa meest gevraagde toestel, waarvan de komst door iedere radioliefhebber in Indië met ongeduld werd tegemoet gezien. Een toestel zo makkelijk van installatie en uiterlijk, dat het heel gemakkelijk kan worden opgesteld en beter op dit gebied zal kunnen. Een toestel van een heel ontwerp Otto van Tussenbroek. Een prachtig overzichtsysteem voor U heen plaatsen. Een toestel van moderne techniek. Heel gevoelig en nog meer selectie dan vorige modellen en toch een bediening zo eenvoudig als het maar kan. Het nieuwste model is de schitterende en de laatste geluiden afstemming door middel van een neonbuisje. Het lang verwachte toestel met 1 knopbediening. Aangepast de prijs slechts f. 212,- bedraagt, geven wij U een goed advies. Gaan U zo spoedig mogelijk een van voor demonstratie bij de radioliefhebber of bij

**LINDETEVES-STOKVIS**

**ERRES KY. 212**

Het meest gevraagde toestel

---

**ERRES WERELD SUPER K.Y. 212**

VRAAGT ONS NOG HEDEN

**Gratis Demonstratie**

van de nieuwe Erres wereld Super K. Y. 212.

EENVOUDIGE (1-knop) BEDIENING | GROOTE SELECTIVITEIT!

Dit toestel is zozeer inwendig als uitwendig GEHEEL A.F.I. DE KAST werd ONTWERPEN door OTTO VAN TUSSCHENBROEK. Onze demonstratie verplicht U tot niets! Koopt Uw radiotoestel daar, waar U de Beste Service krijgt, dus bij:

**Radio Van Wings**

Toendjoengan, Soerabaja, Telefoon. Z 525 en Z. 505

DEMONSTRATIE: Direct | LEVERING: Woensdag a.s.

Indische Courant, 14 januari 1935.

Anders dan Philips lijkt Erres zich dat jaar meer te richten op het hogere marktsegment. Het bedrijf introduceert de veel duurdere toestellen KY212,



...middelen en door Hoog, in de buurt van de stad naar Amsterdam, naar de Erres-Radioliefhebbers. • Een echt Hollandsche onderneming. • Het Hollandsche werkkrachten worden er met Hollandsche ondernemers, toestellen en behoeftes, prima Hollandsche behoeftes vervuld. • Het laatste model van de Erres ingenieurs is het ultra-kortgolftoestel, model K.Y. 214. • Een uiterst eenvoudig van de in Indië ook gewaardeerde serie Erres-toestellen. • Een vier-lamps 2. kringontvanger, waardoor zeer goede selectie. • Een klein toestel, waarin de inwendige ruimte geheel is benut voor het technisch gedeelte. • In ieder opzicht een modelvoorbeeld. • De Erres van deze tijd. • De radioliefhebber heeft er. • Hij demonstreert U zonder enige verplichting. • Telefoon of schrift U dan k.u.p. nog heden even!

**LINDETEVES-STOKVIS**

**DE BESTE BAND MET HET MOEDERLAND ERRES K. Y. 214**

DE ERRES K.Y. 214 heeft 3 lampen f. 260,- met alle voor een: 1. Volvoerblijfsel gevoelig met een selectie. 2. Toestelgroot. 3. Gevoelige afstemming met bijgevoegde. 4. Cirkeltoestel. 5. Het is een 13-40, 55-90 en 75-200 M. 5. Verlichtingslampen. Het is de beste afstemming met een 1-knopbediening.

PRIS: F. 260.- COMPLEET

**ERRES, HET HOLLANDSCHE RADIOTOESTEL**

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 26 februari 1935.

een superheterodyne met een neonbuisje als hulp bij het afstemmen (f 315), de KY214 (f 260), een tweekringer met 4 lampen en de op 'buitenposten en ondernemingen' zeer welkome batterijversie, de KY214B (f 275), de KY217, een superheterodyne met drie kortegolfbereiken:



**ERRES 1936**

Twee Sensaties! Twee nieuwe Creaties!

**KY 217** **2** **KY 214B**

SUPERHETERODYNE WONDERTOESTELLEN BATTERIJ-ONTVANGERS VOOR 1936

Koopt één van deze toestellen en er bestaan voor U geen gunnen meer. De K.Y. 217 middelste Super en de K.Y. 214B voor luisteraars op plaatsen waar geen stroom is. Geen inlettend meer op onderbrengen of buitenposten! Formidabele ontvangers • Dank zij de betrouwbare lampen • Dank zij de unieke schakelrj • Dank zij de mooie zotenhouten kasten • Maar den oet, deze nieuwe Erres-toestellen.

**f275 ERRES KY 217 | ERRES KY 214B f275**

WISSELSTROOM SUPER BATTERIJ ONTVANGER LINDETEVES-STOKVIS

Soerabajasch Handelsblad, 13 januari 1936.

14-40, 34-92 en 77,5-214 meter. De prijs is f 225. Als laatste de KY218, die met f 298 even duur is als de Philips 335A-21. Deze radio heeft een grote klankkast, gefineerd met wortelnoten hout en palissander, neonafstemming waarbij het buisje bij te regelen is bij veroudering, een bereik van 14-2000 meter, verdeeld over vijf golf lengtegebieden, waardoor de radio na vertrek van de eigenaar uit Indië, ook in Nederland dienst kan doen.



**GEWELDIG, WAT EEN PRACHTIG TOESTEL!**

OM DEZE VIJF REKENEN VERDIEN ERRES UW VOORKEUR!

- Een toestel van een heel. Een ontwerp in de richting van de nieuwste en de richting van die de nieuwste. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel.
- De Erres K.Y. 218 heeft een selectie van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel.
- Het toestel heeft een selectie van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel.
- Het toestel heeft een selectie van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel.
- Het toestel heeft een selectie van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel. Het is een prachtig model - een ontwerp van een heel.

PRIS FL. 298.-

**ERRES RADIO K. Y. 218**

LINDETEVES-STOKVIS

Indische Courant, 30 september 1935.

Alle ontwerpen zijn nog steeds van Otto van Tussenbroek, die in advertenties wordt geprezen om zijn vormgeving. Radiohandel J.J. Akkerman in Medan (Sumatra) heeft de alleenverkoop van een in Nederlands-Indië gefabriceerd batterijtoestel, de Air-King, speciaal voor 'kebonners' (planters, de naam komt van de plaats Kebon op Sumatra), Het is een vierlamps toestel, geschikt voor de ontvangst van Europese stations.

**„AIR-KING”** EEN PRIMA  
**RADIO-TOESTEL MET  
 BATTERIJ VOEDING  
 ZEER GEVRAAGD!**

WAAROM???

- 1 Overal te gebruiken.
- 2 Goedkoop in aanschaffing.
- 3 Rustige, duidelijke ontvangst van Europ. Stations.
- 4 Laag stroomverbruik, dus weinig in gebruik.
- 5 Lage spanning (125 V) dus minder gevaarlijk.
- 6 Gemakkelijk in bediening.
- 7 Is Ned. Ind. fabrikaat en wordt geleverd met 1 vol jaar Garantie.

765 VERKOOP UITSLUITEND DOOR  
**J. J. AKKERMAN - MEDAN**  
 RADIO - HANDEL & SERVICE KESAWAN 21

Sumatra Post, 4 november 1936.

**1936**

De Olympische Spelen en andere evenementen op sportgebied zijn in dat jaar een belangrijke reden om een radio aan te schaffen.

In 1936 is het Philips dat met een flink aantal modellen uitpakt. Er worden maar liefst 10 types

**Hollanders!**  
 Luistert naar  
 Hollandsche  
 prestaties  
 met een  
 Hollandsch toestel!

De PHILIPS 333A stelt U volledig in staat rechtstreeks op de Duitse senders of te stemmen en het verloop van de Olympische spelen te beluisteren. Het af stemmen is zeer eenvoudig en de hooge selectiviteit van dit prachtige PHILIPS-toestel verzekert U een krachtige, ongestoorde en fadingsloze ontvangst!

Met de  
**PHILIPS'**  
**333A**  
 naar de  
 Olympische  
 Spelen

**333A f. 225.-**

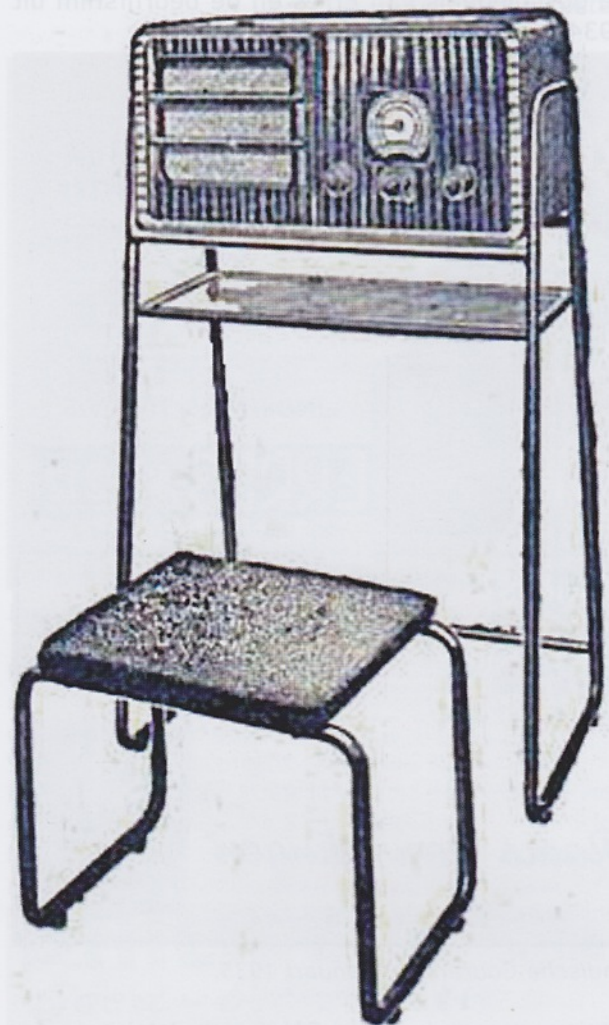
Indische Courant, 8 augustus 1936.

aangeboden: de achtlamp superheterodyne batterijtoestellen 318B en 318BV (een toestel voor accuvoeding). De 318B is uitgerust met de buizen KF3, KK2, KF3 (2x), KB2, KF4, KL4 (2 x, in balans). De prijzen zijn f 225 en f 280 voor de 318BV. De 319A en de 319U met een golfbereik van 15,5-590 meter in drie stappen, prijzen f 235 respectievelijk f 250.

De 323A, en de 323U zijn toestellen met een balanseindtrap, uitgerust met de buizen EF5

(3 x), AH1, EF6, EBC3, AL2 (2 x) AM1 en EZ3. Golflengtebereik: 13,5-590 meter. Prijzen f 298, respectievelijk f 318.

De 332A is het eerste toestel dat uitgerust is met een namenschaal. De prijs is f 365.



De 333A en 333A de Luxe verschillen sterk in uiterlijk. De luxe versie (hierboven) is een langwerpige toestel met een speciaal tafeltje. Beide toestellen hebben een golfbereik van 13,5-220 meter, verdeeld over 2 standen. De prijzen zijn f 225 en f 245, inclusief standaard en tabouretje. De 358A is een radiogrammofoon met drie golfbereiken (13,5-590 meter), een balanseindtrap, uitgerust met de buizen EF5 (3 x), EF6, EBC3, AL2 (2 x), AM1 en EZ3. De prijs is f 425.

Jaar, per 1 januari	Aantal luisteraars
1930	2200
1931	2400
1932	2800
1933	5000
1934	8200
1935	17860
1936	27560
1936 1e kwartaal	31150



**AAN DEN ZOOM VAN HET OERWOUD**

Ver weg van de Indische samenleving, verstoken van de toch reeds schaarsche genoegens, zonder waterleiding en zonder electrisch licht, behoeft U thans niet meer zonder radio te zijn. PHILIPS brengt een super-heterodyne met algeheele batterijvoeding. Eenvoudige behandeling en eenvoudig onderhoud. De verste stations komen prachtig door. Heft Uw eenzaamheid op door aanschaffing van de PHILIPS „batterij-radio“, de 318 B.

**PHILIPS 318 B**

**PRIJS SLECHTS f225.-**

PHILIPS LEVERT VOOR ALLE DOELENDEEN GESCHIKTE VERSTERKER-INSTALLATIES.

Soerabaijasch Handelsblad, 23 september 1936.

De Nirom heeft na een paar jaar uitzenden problemen met haar imago, o.a. door de hoge luisterbijdrage, slechte ontvangst in bepaalde gebieden (in sommige plaatsen worden de luistergeldten zelfs gerestitueerd), en moeilijkheden bij het overnemen van bestaande particuliere zenders. In 1936 komt de Nirom in haar programmablad met een staatje (pag. 62 onderaan) waaruit moet blijken dat ondanks dit alles de Nirom populair is en haar uitzendingen hebben geleid tot een hoger aantal luisteraars.

Natuurlijk speelt de Nirom daarin een niet onbelangrijke rol, maar minstens zo belangrijk is de toegenomen kwaliteit en beschikbaarheid van de ontvangtoestellen. De cijfers van vóór 1934 zijn niet erg betrouwbaar. Registratie van radiotoestellen was toen nog niet verplicht en veel mensen bezaten een eigengebouwd toestel, waarvan het bestaan bij de overheid niet bekend was.

Erres stelt zich in 1936 bescheidener op met slechts twee modellen, de KY220 en de KY221. De KY220 is een vijfklamps toestel met een bereik van 13-550 meter. De KY221 is een zesklamps toestel met de buizen AF3, AK2, AF3, ABC1, AL5 en AZ1. Het toestel heeft een bereik van 13-2000 meter. De prijzen zijn f 245 en f 310.

**1937**

Er is veel interesse voor het huwelijk van Juliana en Bernhard op 7 januari van dat jaar. In adverten-



**PAGR-HEBT GIJ IETS VOOR MIJ?**

22 December... een Indisch luisteraar zet zijn radio aan en uit zijn toestel klinkt de oproep: PAGR... PAGR... Scheveningen Radio! Het was de K-XVIII, in den donkeren nacht koersend naar Dakar en verbinding zoekend met het verre vaderland. Zoo gaat het den luisteraar op de kortegolf, die een Philips' toestel 319 A heeft! De kortegolf stations ter wereld, waarnaar hij luisteren kan, zijn zoo talrijk, dat hij iederen dag de wonderlijkste verrassingen kan beleven. Schaft U het nieuwe Philips' toestel 319 A aan! U verzekert zich dan van een wonderlijk constante - een ideale ontvanger.

**PHILIPS 319A**

LEVERBAAR VOOR AANSLUITING OÓK OP GELUKSTROOMNETTEN ALS: TYPE 319 U

PHILIPS LEVERT VOOR ALLE DOELENDEEN GESCHIKTE VERSTERKER-INSTALLATIES.

NAAR DE ALGEMEEN REEKS BEKENDE GOEDE EIGENSCHAPPEN VAN PHILIPS' ONTVANGTOESTELLEN, HEEFT DE PHILIPS 319A HOVENDEEN.

- 1 Constant blijvende afstemming zodra de zender is aangesloten op de licht-ontvanger.
- 2 Verrezenende selectiviteit en goede gevoeligheid, ook voor de ontvangst van zwakke zenders door speciale mercur-cathodes.
- 3 De versterker spoelen der „Advanced multi-inductance“ schakeling en vele andere verbeteringen, aan het een „push-pull“ eindtrap en maken dat de werking der ontvanger die van de ontvangers in Europa bekend.
- 4 Speciaal systeem van prof. en hoogleerling van het Philips' Instituut, genaamd „Licht-ontvanger“, welke een gevoeligheidsverhoging van 100% geeft.
- 5 Toepassing van gemiddelde, economische, nieuwe kortegolflampen. Daardoor is het energieverbruik zeer laag. Slechts ca. 65 W.

Soerabaijasch Handelsblad, december 1936.



**SCHITTEREND**

is het geluid van de nieuwe Philips Radio Gramophone. Nimmer waren wij in staat zoo iete moech aan te bieden. Door het groote klankbord wordt een toondiepte verkregen heteriek een Radio-tafelmodel U nimmer geven kan. Het zerele dozijn van deze pracht-instrumenten was spoedig uitverkocht en de nieuwe aanvoer kwam juist op tijd binnen. Gaarne willen wij U de nieuwe Philips-wonder demonstreeren.

**Prijs Fl. 425.-**


**PHILIPS 358A LUIJKS** BATAVIA - C. BANDOENG

Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, 12 mei 1937.

ties gebruikt men het huwelijk als aanleiding voor het aanprijzen van een toestel.

Philips komt in dat jaar met een goedkoop kortegolftoestel voor f 89,50, de 153A. De 304A Melodia is onderdeel van de Indische Nieuwe Symphonische Serie, die gebruik maakt van de pas ontwikkelde EF8 'Silentode'. De prijs van het toestel is f 325. In het assortiment zitten ook vijf radiogrammofoons: de 325A met automatische platenwisselaar, de 326A met de buizen EF5 (3x), AH1, EF6, EBC3, AL2 (2x), AM1 en EZ3, prijs f 425 en de 358A die een iets andere uitvoering heeft dan 326A. Beide toestellen hebben dezelfde buizenset, een balans-eindtrap, dezelfde prijs en een bereik van 13,5-590 meter, verdeeld over drie banden. Ook de 703A Rhapsodie is een radiogrammofoon met een golfbereik van 9,5-460 meter. Er is even-

**APPROACHING AMBROSE LIGHT**  
- speed 30 Knots!



De blauwe wimpel... een maandenlange strijd, door duizenden met spanning gevolgd. Wat een arbeid is daaraan vooraf gegaan! Alle voorarbeid, die Philips aan de ontwikkeling van zijn nieuwe ontvangtoestellen verricht heeft, is er eveneens op gebaseerd geweest, om een blauwen wimpel te winnen-zoo zij ook voor het beste radio-ontvanger-toestel bestond. In deze nieuwe toestellen is gebruik gemaakt van alle ervaring, die gedurende een loop van jaren werd gekregen, om speciaal voor Indië de beste ontvangers te kunnen construeren. Tal van nieuwe vondsten en technische verfiningen zijn bij de nieuwste Philips' toestellen toegepast. Men zal er een wonderlijk constante ontvangst mee verkrijgen! Luistert zelf! U zult enthousiast zijn!

**PHILIPS' 323<sup>A</sup>**

NAAST DE ALGEMEEN REEKS BEREIKENDE GOEDE EIGENSCHAPPEN VAN PHILIPS' ONTVANGTOESTELLEN HEEFT DE PHILIPS' 323<sup>A</sup> BOVENDIEN:

- 1 Constant blijvende afstemming ondanks eventuele schommelingen in de licht-ontvanning.
- 2 Verrassende selectiviteit en groote gevoeligheid, ook voor de ontvangst van zwakke zenders, door speciale nauwverschakelingen.
- 3 De verliesrijke spelen der „Advanced multi-inductance“ schakeling en vele andere verbeteringen, zoals een „push-pull“ eendrup v.a. maken dat de kwantiteit der ontvangst die van de ontvangersituatie in Europa afhangt.
- 4 Speciaal systeem van prof- en fineregeling verzeekt soetheit, gemakkelijke afstemming. Dit wordt nog bovendien door de klaren vierafstemming.
- 5 Toepassing van gemiddelde, economische stroomverbruikingen. Daarvoor is het energieverbruik zeer laag: slechts ca. 70 W.



PHILIPS LEVERT VOOR ALLE DOELEINDEN GESCHIKTE VERSTERKER-INSTALLATIES.

Bataviaasch Nieuwsblad, 12 december 1936.

**PHILIPS' Nieuwe „Symphonische Serie“**

Nog grooter succes dan het vorige jaar!

Met de Nieuwe „Symphonische Serie“ brengt Philips een reukarte gift met anders, doord. voor den meest verheerhonden luister een opbrenging zijn. Deze ontvangerserie is het resultaat van het onvermoeide streven naar de volmaakte weergave, naar de hoogst denkbare geluidskwaliteit.

DE ALGEMEEN REEKS BEREIKENDE PHILIPS' NIEUWE „SYMPHONISCHE SERIE“.

TALLOOZE VERDERE VERFININGEN  
Continu variabele tonencontrole • Extra vermogen full-powercomponentie • Nieuwkeurig geconstrueerde stationswaaier • Tussensprekings-afstemming, etc.



MELODIA (Type 304 A) PHILIPS' 323

Wilt u een Philips' apparaat uit de Nieuwe „Symphonische Serie“ best. heeft het beste, wat de radiotechniek in handen heeft.

<b>LARGO</b> (Type 706 A) Een groot en elegant ontvanger-toestel met een groot aantal verbeteringen. Prijzen: Type 706 A f 450,- Type 706 B f 480,-	<b>RIAPSOOR</b> (Type 303 A/B) Een klein, elegant ontvanger-toestel met een groot aantal verbeteringen. Prijzen: Type 303 A f 255,- Type 303 B f 275,-	<b>MENUET</b> (Type 299 A) Een klein, elegant ontvanger-toestel met een groot aantal verbeteringen. Prijzen: Type 299 A f 245,- Type 299 B f 255,-	<b>HYMNE</b> (Type 359 A) Een klein, elegant ontvanger-toestel met een groot aantal verbeteringen. Prijzen: Type 359 A f 275,- Type 359 B f 285,-	<b>CANTILENE</b> (Type 359 B/BV) Een klein, elegant ontvanger-toestel met een groot aantal verbeteringen. Prijzen: Type 359 B f 275,- Type 359 BV f 285,-
--	---	---	--	--

**HARMONIE VOOR OOG EN OOR!**

PHILIPS LEVERT VOOR ALLE DOELEINDEN GESCHIKTE VERSTERKER-INSTALLATIES

Sumatra Post, 30 november 1937.

**PHILIPS' POPULAIRE KWALITEITS-ONTVANGER VOOR NED. INDIE!**




Een Philips' apparaat, - machtiger dan zijn prijs zou doen vermoeden! Twee kortgolfbanden. Gemakkelijke afstemming. Regelbare selectiviteit. Vol geluid en natuurlijke toon! Philips' populaire ontvanger tegen populaireren prijs!

**PHILIPS TYPE 153A**

OP AFBETALING VANAF f 5,85 PER MAAND.

**PRIJS f 89,50**

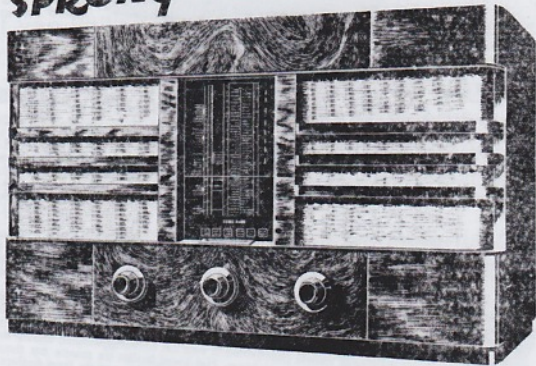
PHILIPS LEVERT VOOR ALLE DOELEINDEN GESCHIKTE VERSTERKER - INSTALLATIES.

Indische Courant, 19 april 1937.

eens een U-uitvoering. Prijzen van de beide toestellen zijn f 450 en f 480 voor het U-toestel. De laatste radiogrammofoon is de 706A Largo met ontvangst vanaf 5 meter. Deze radio is uitgerust met een Garrard RC6 platenwisselaar. Het toestel kost f 650.

De 359A Hymne en de 359B/BV Cantilene zijn toestellen voor ontvangst van 13,5-230 meter, verdeeld over drie banden. De 359B is een batterijtoestel, de 359BV is uitgerust met een triller. Tenslotte is er de 299A Menuet, met een luidspreker met klankverstrooier voor f 245. Erres komt met vijf modellen: het topmodel van dat jaar, de KY222 met twee luidsprekers en weerstandsgekoppelde balansschakeling. Erres gebruikt de betiteling 'Wide range sound system'. Het toestel heeft 8 lampen en de prijs is f 375. Verder de modern vormgegeven KY223 en KY224, prijzen f 255 respectievelijk f 335 en de batterijtoestellen KY225B en KY225BV voor f 275,- en f 345.

**1938**  
Op zondag 30 januari 1938 komen Dr. A.F. Philips en zijn vrouw aan in Indië voor een vakantie, annex werkbezoek. In een interview geeft Philips aan het oprichten van een fabriek in Indië economisch niet haalbaar te achten. Er is volgens hem nauwelijks export mogelijk en het zou voor de lokale markt gaan om hooguit 3000 radio's per jaar, bij een totale Philips jaarproductie van 1.100.000 toestellen. De Nirom schrijft in dat jaar de 66.000ste luis-teraar in.



TWEE LUIDSPREKERS \* TWEE EINDLAMPEN \* NET-STABILISATOR \* NEON-AFSTEMMING \* ALL WAVE 12-2000 M. \* EEN MAGNIFIEK MEUBELSTUK

ERRES is met iets nieuws gekomen, iets fenomenails! Het "wide range sound system"! Feitelijk het is van Columbus, simpel is deze uitvinding, doch daarom juist zoo vernuftig. Immers, tot dusver had het ontvangtoestel slechts één geluidsbron, zoodat een geheel orkest als het ware op één punt saamgedrongen zat . . . . . waardoor géén ruimte, géén perspectief in het geluid. Deze beperking nu, is in de ERRES KY 222 op grandioze wijze opgeheven. In dit prachtige toestel bevinden zich TWEE luidspekers, een flink stuk van elkander verwijderd, waarvan één de hooge, de andere, de lage tonen ten gehoore brengt. Evenals in de werkelijkheid, heeft het orkest in het toestel, ruimte ingenomen, zoodat het geluid een aangewone diepte en levendigheid heeft verkregen. **f 375,-**

Echte muzikliefhebbers, die gewend waren de muziek in groote concertzalen te hooren, zijn over de ERRES KY 222 enthousiast. Het beteekent een formidabele sprong vooruit op radio-technisch gebied. Het geluids-volume voor deze twee luidspekers wordt geleverd door twee zeer ruime eindlampen in weerstandsgekoppelde balans schakeling. Uniek op de Indische markt! Voor het constant houden van de netspanning, is in dit apparaat een afzonderlijke Neon-stabilisator lamp toegepast. De KY 222 werd ontworpen voor hen die aan radioweergave de allerhoogste muzikale eischen stellen. Een constructie waarbij niets werd nagelaten om de kwaliteit der weergave tot het allerhoogste peil op te voeren. Een luisterrijk toestel!

**ERRES KY 222**  
LINDETEEVES - STOKVIS

Bataviaasch Nieuwsblad, 31 mei 1937.

**2 Voltbreffers**  
VAN ERRES RADIO

**ERRES WERELD WONDER SUPERS**

Soerabaijasch Handelsblad, 30 november 1937.

**VERBREEKT UW ISOLEMENT**

**ERRES**  
RIMBOE SUPER  
LINDETEEVES - STOKVIS

Bataviaasch Nieuwsblad, 15 juli 1938.



Soerabaijasch Handelsblad, 15 oktober 1938.

Philips komt dat jaar weer met een uitgebreid aanbod.

De 154A Lido, een goedkoop vierlamps toestel met een golfbereik van 25-200 meter, verdeeld over twee banden, prijs **f 74,50**.

De 270B en de 270BV Savoy zijn batterijtoestellen (de BV-variant is geschikt voor accuvoeding). De prijzen zijn **f 185** en **f 225**.

De 282A Victoria is ook een wat goedkoper vierlamps toestel in Philite kast. Het toestel werkt met reflexschakeling. Het bereik is 20-200 meter, verdeeld over twee banden. De prijs van deze radio is **f 110**.



Soerabaijasch Handelsblad, 15 oktober 1938.

De zevenlamps 295A Arcadia is met een prijs van **f 98** wat duurder. Het toestel heeft een Philite kast met notenhoutpatroon, een lichtstrepwijzer en een grote glazen stationsschaal. Buizen: EF8, EK2, EF9, EBC3, EL3, EM3, en AZ1. Het bereik is 13,6-560 meter, verdeeld over drie banden.

De achtlamps 296A Astoria heeft vier golfbereiken in het gebied van 13,5-2000 meter. De prijs bedraagt f 249. De accuontvanger 296BV Regina heeft eveneens vier banden en een bereik van

**RUIJBAAAN**

voor de nieuwste Philips toestellen!

**306 A TROCADERO**  
 Nieuwste afstemmer met bandverdeling van 13,5 tot 2000 meter. Het meest nauwkeurige met 3 banden. Het meest nauwkeurige met 3 banden. Het meest nauwkeurige met 3 banden.

**296 BV REGINA**  
 Accuontvanger met vier banden. Het meest nauwkeurige met 4 banden. Het meest nauwkeurige met 4 banden.

**270 BV SAVOY**  
 Superselectieve voor afstemming. Het meest nauwkeurige met 4 banden. Het meest nauwkeurige met 4 banden.

**817 A RICHE**  
 Tafelmodel radiogrammofoon. Het meest nauwkeurige met 4 banden. Het meest nauwkeurige met 4 banden.

**PHILIPS**  
 Harmonische Serie

Bataviaasch Nieuwsblad, 31 december 1938.

13,5-2000 meter, prijs f 275,-. Beide toestellen zijn uitgevoerd in Philite. De 306A Trocadero is een duurder toestel voor alle golfbereiken met band-spreiding, een rolschaal en een luidspreker met klankverstrooier. De prijs is f 345.

In het topsegment van dat jaar bevinden zich de 817A en 817U Riche, tafelmodel radiogrammofoons voor wissel- en gelijkstroomnetten, prijzen f 445 en f 495 en de 818A Casino, een groot luxe meubel met platenwisselaar voor 8 platen.

Erres houdt het ook dat jaar bescheiden met slechts drie toestellen: de KY226, KY227 en KY228. De KY226 is een vierlamps kortgolftoestel in houten kast met drie banden en een bereik van 12-205 meter, prijs f 195.

De KY227 is een toestel in houten kast met neon stabilisatielamp en afstemming door middel van een magisch oog. Het golfbereik is 12-2000 meter. De KY228 is een toestel uit het duurdere segment met motorafstemming en éénknopsbediening. Lampen: EF8, EK2, EBC2, EM2, EL6, AZ1 en 4496. De prijs is f 335.

Als kinderen zuiver van toon en van lijn!

**Erres KY227**  
**LINDETEVES-STOKVIS**

Indische Courant, 12 november 1938.

ERRES KLANKBODEM ALS EEN VIOL VAN ANTONIUS STRADIVARIUS

**Erres K.Y. 226**  
**DE VOLMAAKTE SUPER IN DE LAGE PRIJSKLASSE**

Dank zij de toepassing van pre-selectie, waardoor fluittonen en stoorzenders geheel zijn uitgeschakeld, brengt de Erres-Radiofabriek thans de eerste volmaakte super in de lage prijsklasse. Het is de Erres K.Y. 226 met een verbluffende kortgolf-ontvangst (12.205 M.), waarbij praktisch geen geruisch optreedt door de groote hoog-frequentversterking, zoodat men van een prima Europees ontvangst verzekerd is. De Erres K.Y. 226 is een 4-lamps toestel met de eigenschappen van een 5-lamps toestel, doch biedt als vanzelfsprekend grotere voordelen. De golfbereiken zijn van 12.24, 22.70 en 65.205 M. met een uitstekende gevoeligheid en een groote selectiviteit. De Erres K.Y. 226 is een goedkoop toestel, de prijs is slechts f. 195,-, doch heeft alle kwaliteiten van een duur apparaat. Zoo heeft dit toestel ook neon-afstemming en toon van een Stradivarius, die de meest volmaakte weergave van het geluid en de regeling. De notenhouten kast waarborgt een groote klankrijkdom. Gedachtig aan Stradivarius, die de meest volmaakte violen wist te ontlokken, heeft de Erres-fabriek als grootmeesters in den bouw van radio-toestellen aan de zuiverste tonen uit de door hem gebouwde violen van de Erres K.Y. 226 een permanent electro-dynamische luidspreker met sublieme eigenschappen, terwijl het neigedeelte geheel gescheiden is van het ontvangedeelte, zoodat er geen kans is op netstoringen of brom. Het loont beslist de moeite om thans een Erres aan te schaffen. Gaat U eens kijken bij een van de Erres-dealers of bij

**ERRES RADIO**

*Lindeteves - Stokvis*

Soerabaijasch Handelsblad, 1 september 1938.

**PRIJS: f335,-**

Laat de motor voor U afstemmen!

Eén druk tegen 't hefboommetje en geluidloos schuift de afstemnaald over de ruime stationschaal tot 't station lager keuze is bereikt. Dan laat U het hefboommetje los en de luidspreker schakelt weer automatisch in. U zult van 'n zeldzame klank-schoonheid genieten bij de nieuwste radio-creatie.

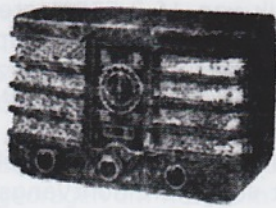
**ERRES KY.228**  
 Een juweeltje om te zien en te hooren!

**LINDETEVES-STOKVIS**



1939

In 1939 komt Philips met acht toestellen op de markt: de 256A Aida, golfbereik 13,5-570 meter, en lichtstreepafstemming, prijs f 189.



**Philips 285 A**  
**F 119.-**  
vanaf f 8.25  
per maand

De 285A Tosca is een wat goedkopere radio in een kast van Philite. Het golfbereik is 25-225 meter en de prijs f 119.

De 283V Traviata is een batterijtoestel voor 6 volt accu, het bereik is 13,6-2000 meter, de prijs is f 285. De 307X Carmen en de 419X Faust, zijn toestellen uit de nieuwe 3-serie met automatische bandspreiding. Prijzen f 239 en f 320.

De radiogrammofoons 601A Mignon, prijs f 325, de 603A Troubadour, prijs f 569,50 en de 607A Walkure met platenwisselaar voor f 695,- vormen de top van het aanbod.

**Hoort PHILIPS Super 3 RADIOGRAMMOFOONS**

Een wonder van geluidswaergave. Tot deze conclusie komt zelfs de meest critische muzikenaar nadat hij deze nieuwe Philips Super Radiogrammofoon gehoord heeft. Wij noodigen U hierbij uit deze prachttoestellen bij ons te komen beluisteren.

**Troubadour**  
Radiogramfoon  
603 A f 569,50

**Walkure**  
Radiogramfoon  
607 A f 695,-

**Mignon**  
Radiogramfoon  
601 A f 325,-

**HET GAZELLE HUIS**  
BATAVIA-C. BANDOENG BUITENZORG  
Rijswijkstraat 16 Bragaweg 22 Tjikeumb 8

Bataviaasch Nieuwsblad, 26 februari 1940.

Erres komt in 1939 met de batterijtoestellen KY229B en KY229BV. Beide toestellen hebben een bereik van 13-2000 meter en zijn uitgerust met een balanseindtrap. De BV-versie heeft een katho-destraalindicator. Prijzen f 275 en f 325. De KY539, KY639 zijn radio's uit het middensegment. Prijzen f 205 voor de KY539 en f 225 voor de KY639.

**DE NIEUWE RADIO SERIE**  
gecompleteerd met de niet te vervangen nummers.

**PHILIPS „SUPER 3” SERIE**      **DE NIEUWE ERRES SERIE**

256 A AIDA F. 189.-

307 X CARMEN F. 239.-

419 X FAUST F. 320.-

Dé beroemde Troubadour

306 A F. 345.-

282 A VICTORIA F. 119.-

270 B SAVOY F. 185.-  
270 BV voor accu F. 225.-

**BATTERIJ TOESTELLEN:**

6 Volt accu toestel

283 V TRAVIATA F. 285.-  
Vraag demonstratie bij:

KY 539 F. 205.-

KY 639 F. 250.-

Het grote wisselrotondepatent KY 225 F. 335.-  
Batterij toestellen:

KY 229 B voor batterijvoeding F. 275.-

KY 229 BV voor geluidversterking F. 325.-

**VANWINGEN**

**SOERABAIA**      **SEMARANG**  
Malana - Djember - Probolinggo - Bistur - Ambawang - Sala - Magelang - Wonosobo - Kediri - Madakerto - Mojboen - Djombang - Salatiga - Djica - Koeloes - Poerwodadi - Tjepoe - Pakalongan - Cherbon - Tjilatjap - Batoe - Lawang - Kertosono - Paseroean - Poerwodjo - Poerwokerto.

Indische Courant, 11 oktober 1939.

**Erres Triomphator**

Erres KY 739 ..... triomphator!  
Inmiddels, zoo ook, dan kan dit gezegd worden van dit sublieme toestel, dezes schitterenden ontvanger met zijn drukknop-afstemming, gecombineerd met bandspreiding, zijn perfecte geluidswaergave en kranke afwerking.

Zoals in oeroude tijden de wapenman zijn varig paardentoom ten triomf voerde, zoo zal deze KY 739 den naam Erres voeren naar den top der radio-industrie.

Technisch is alles even volmaakt en eenvoudig, een kind kan dit toestel bedienen.

En ..... het is al Hollandsch, al Erres wat de klok slaat. Een toestel, zooals ge bij geen Uzer kennissen of vrienden nog zult hebben aangezien.

Deze Erres KY 739 triomphator kost niettemin slechts

**f 360.-**

**ERRES KY 739**

**LINDETEVES-STOKVIS**

**TECHNISCH BIZONDERZEM.**

- 21000 meter (van de ether)
- Scherpe stem van een 21000 meter - geluidswaergave
- 10 Volt afstemming
- Zelfde afstemming met nieuw type antenneversterker
- Drukknop-afstemming
- Bandspreiding
- Elektrische compressie
- Drukknop-afstemming
- Filtergeleide (gecombineerd met licht afstemming)
- Elektronische geluidswaergave
- 21000 meter (van de ether)
- Scherpe stem van een 21000 meter - geluidswaergave
- 10 Volt afstemming
- Zelfde afstemming met nieuw type antenneversterker
- Drukknop-afstemming
- Bandspreiding
- Elektrische compressie
- Drukknop-afstemming
- Filtergeleide (gecombineerd met licht afstemming)
- Elektronische geluidswaergave
- 21000 meter (van de ether)
- Scherpe stem van een 21000 meter - geluidswaergave
- 10 Volt afstemming
- Zelfde afstemming met nieuw type antenneversterker
- Drukknop-afstemming
- Bandspreiding
- Elektrische compressie
- Drukknop-afstemming
- Filtergeleide (gecombineerd met licht afstemming)
- Elektronische geluidswaergave
- 21000 meter (van de ether)
- Scherpe stem van een 21000 meter - geluidswaergave
- 10 Volt afstemming
- Zelfde afstemming met nieuw type antenneversterker
- Drukknop-afstemming
- Bandspreiding
- Elektrische compressie
- Drukknop-afstemming
- Filtergeleide (gecombineerd met licht afstemming)
- Elektronische geluidswaergave
- 21000 meter (van de ether)
- Scherpe stem van een 21000 meter - geluidswaergave
- 10 Volt afstemming
- Zelfde afstemming met nieuw type antenneversterker
- Drukknop-afstemming
- Bandspreiding
- Elektrische compressie
- Drukknop-afstemming
- Filtergeleide (gecombineerd met licht afstemming)
- Elektronische geluidswaergave
- 21000 meter (van de ether)
- Scherpe stem van een 21000 meter - geluidswaergave
- 10 Volt afstemming
- Zelfde afstemming met nieuw type antenneversterker
- Drukknop-afstemming
- Bandspreiding
- Elektrische compressie
- Drukknop-afstemming
- Filtergeleide (gecombineerd met licht afstemming)
- Elektronische geluidswaergave

Soerabaijisch Handelsblad, 3 februari 1940.

De KY739 Triomphator is het paradepaardje van Erres. Het is een zeslamps toestel in notenhouten kast met kathodestraalafstemming, bandspreiding, drukknop preselectie, selectiviteitsregeling met drie standen, fysiologische sterkteregeling en een grote 'concert'uidspreker met klankverstrooier. De prijs is f 360. Het aantal Nirom-luisteraars stijgt in dat jaar naar 85.000.

**1940**

Zowel Philips als Erres wordt overvallen door het uitbreken van de oorlog in Nederland. Er wordt uitgezocht of er mogelijkheden zijn elders te produceren, maar dat vereist een behoorlijke voorbereidingstijd. Philips dringt ondanks het afsnijden van de toevoer uit Nederland en het daardoor ontstane tekort, aan op het handhaven van de octrooiwet. Deze wet kan door de regering worden versoepeld als Philips niet aan de vraag zou kunnen voldoen. Philips meldt dat er zendingen uit andere landen onderweg zijn, maar er worden dat jaar geen radio's meer geleverd. Ondanks de problemen stijgt het aantal Nirom-luisteraars tot meer dan 100.000.

**1941**

Philips, dat uiteindelijk meer mogelijkheden heeft om uit andere landen, zoals de Verenigde Staten en Australië, radio's te betrekken, komt nog met een redelijk aantal modellen voor dat jaar. 'Veilig aangekomen!' staat er op de eerste advertenties uit juni 1941. De 411A is een goedkope radio met een bereik van 25-230 meter die f 109,50 kost. Het toestel is leverbaar in een lichte en een donkere uitvoering.

Bataviaasch Nieuwsblad, 20 december 1941.

De 431AS is een Australische radio met een bereik van 13,5-560 meter. De kast is van Philite en de prijs is f 225. De 518AN komt uit Amerika; een zeslamps superheterodyne. De prijs is f 160.

De 614VN is een Amerikaans zeslamps batterijtoestel met een golfbereik van 16,2-555 meter. Prijs f 295. Tenslotte is er de 494AL, een zeslamps wereldontvanger met magic eye voor f 245. Deze radio lijkt op de 494A, maar heeft een houten kast.

Het lukt Erres uit Australië een radio te betrekken: de KY640L, geschikt voor wereldontvangst. Prijs f 215.

Bataviaasch Nieuwsblad, 9 juli 1941.

**1942**

In maart 1942 breekt ook in Nederlands-Indië de oorlog uit. Het land wordt door de Japanners bezet. In januari van dat jaar verschijnen nog de laatste advertenties voor modellen uit 1941, daarna wordt het stil en zal het tot na de oorlog duren voor er weer radio's worden geïmporteerd.

Met dank aan Gidi Verheijen en John Hupse voor het kritisch doorlezen van de artikelen.

**Referenties:**

Nederlands-Indische dagbladen: Bataviaasch Nieuwsblad, Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië, Soerabaijasch Handelsblad, De Sumatra Post en De Indische Courant  
Omroepbladen: Nirom-bode